

رئیس سازمان غذا و دارو در گفت‌وگو با «فرهیختگان» بررسی کرد

بازار ۴ میلیارد دلاری داروی ایران

یکی از ابعاد اجرای طرح اقتصاد مقاومتی بهبود وضعیت تولید دارو و کاهش وابستگی به واردات دارو در سال‌های اخیر بود تا جایی که رسول دیناروند، معاون وزیر بهداشت و رئیس سازمان غذا و دارو در همایشی از کاهش وابستگی ارزی کشور به واردات دارو به میزان ۶۵۰ میلیون دلار خبر داد و گفت: «پیش از این دولت برای واردات دارو یک میلیارد و ۶۵۰ میلیون دلار پرداخت می‌کرد که با کوشش مسئولان دولت یازدهم این رقم به یک میلیارد دلار رسیده است. همچنین یکی از اهداف وزارت بهداشت در تولید دارو بالا بردن کیفیت کمی و ارزشی است که در سه سال گذشته این هدف مورد توجه قرار گرفته و در نهایت به حمایت از تولید داخلی، بیماران و کاهش هزینه‌های درمانی بیماران انجامید. در دولت تدبیر و امید وضعیت دارویی به ثبات نزدیک شده و تا حد زیادی معضلات و مشکلاتی که در سال‌های اوج تحریم با آن دست به گریبان بودیم، مرتفع شد. در سال ۹۳ توانستیم حجم بازار دارویی کشور را به حدود ۱۲ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان برسانیم که نسبت به سال قبل حدود ۱۲ درصدی یعنی چیزی معادل تورم سالانه خود، افزایش داشته است. سهم داروهای تولید داخل نسبت به داروهای وارداتی از رشد خوبی برخوردار بوده است.

نسرین نیکنام
دبیر سرسوس

گفت‌وگوی خبری

توسعه صادرات مهم‌ترین هدف

اکنون بازار دارویی در داخل کشور سه میلیارد دلار است و یک میلیارد هم واردات داریم و این آمار طی چهار سال گذشته تغییر نکرده است. رسول دیناروند، معاون وزیر بهداشت و رئیس سازمان غذا و دارو در این باره به «فرهیختگان» گفت: «ما می‌توانیم بازار دارویی مان را یک تا دو میلیارد دیگر برای صادرات توسعه دهیم و این امکان‌پذیر است. باید توجه کرد که در ۱۵ سال پیش میزان صادرات دو میلیون دلار بود، اما اکنون ۲۰۰ میلیون دلار یعنی ۱۰۰ برابر شده است. در عین حال هنوز هم با تراز مثبت تجاری فاصله داریم اما می‌توانیم برای رسیدن تراز مثبت تجاری، میزان صادرات را افزایش دهیم.» او ادامه می‌دهد: «در شروع به کار دولت، رفع بحران کمبود دارو از مهم‌ترین خواسته‌های مردم به شمار می‌رفت، هم بحران کمبود دارو حل شد و هم واردات دارو حدود ۳۰ درصد کاهش یافت. در سه سال اخیر توانستیم قیمت تجهیزات پزشکی و داروهای وارداتی در کشور را حدود ۳۰ درصد کاهش دهیم و این مهم در حالی صورت پذیرفت که به دلایل معلوم و مشهود با افزایش نرخ ارز مواجه بودیم و فقط در حوزه دارو موفق به صرفه‌جویی حداقل ۵۰۰ میلیون دلار در مقایسه با سه سال قبل از آن شدیم.» طی سه سال اخیر هر سال بین ۳۰ تا ۵۰ درصد قلم دارویی جدید در کشور تولید شده است؛ به طوری که در مجموع در سه سال گذشته بیش از ۱۰۰ قلم فرآورده جدید که سابقه تولید در ایران نداشتند، به مردم معرفی شده است. دیناروند با اشاره به اینکه همچنین در این دولت یکی از دستاوردهای ما کاهش واردات دارو بوده است، می‌افزاید: «این دستاورد به این معناست که قدر مطلق واردات دارو نسبت به دولت گذشته ۵۰۰ میلیون دلار کاهش یافته است، با این تفاسیر تولید داخل توانسته جوابگوی نیاز داخل باشد. علاوه بر آن گام بعدی خود را

توسعه صنعت دارویی کشور به خارج از مرزها و بازارهای منطقه در نظر گرفته‌ایم.» داروی ایران توسط ۶۲ کارخانه داروسازی تولید می‌شود. هزار و ۲۴۰ مولکول دارویی در فهرست دارویی کشور وجود دارد که حدود دوهزار و ۲۰۰ شکل با حدود ۷۵۰۰ پروانه در بازار دارویی عرضه می‌شوند. از تعداد دوهزار و ۲۰۰ قلم شکل دارو، چیزی حدود ۶۹۰ قلم آن صرفاً وارداتی است که اصولاً رقابتی با تولیدات داخل ندارد.

تولید ۱۲۴۰ شکل دارو در کشور

معاون وزیر بهداشت با تاکید بر اینکه حدود ۱۲۴۰ شکل دارو نیز صرفاً تولید داخل است و هیچ رقابتی با واردات ندارند، می‌گوید: «در این بین رقابت موجود صرفاً ۱۷۰ قلم دارویی خارجی و داخلی را در بر می‌گیرد که بازاری معادل سه هزار میلیارد تومان دارد. ۴۰ درصد بازار ۳۰۰ میلیارد تومانی داروهای مشابه و رقابتی به واردات و ۶۰ درصد به داروهای تولید اختصاصی دارد. این داروها هم عمدتاً داروهای بیماران مزمن، خاص و صعب‌العلاج است که جلوگیری از واردات آنها میسر نیست.» در سال گذشته از نظر ارزش حدود ۳۵۰ میلیون دلار صرفه‌جویی داشته‌ایم و امیدواریم با برنامه‌ریزی‌های انجام شده در سال جاری نیز در تمامی حوزه‌ها پیشرفت داشته باشیم و این روند را به صورت افزایشی ادامه دهیم. دیناروند یادآور می‌شود: «سهم تولید داخل از نظر ریالی در حال افزایش بوده یعنی در سال ۹۴، ۷۰ درصد بازار تولید داخل بوده و در سال ۹۵، ۶۰ درصد که این نشان‌دهنده این است که صنعت داروسازی داخلی ما در حال پیشرفت است و سهم بازار آن بالاتر رفته و امیدواریم در آینده از این هم بالاتر رود، به نحوی که هدف برنامه توسعه ششم که ۷۵ درصد ارزش بازار تولید داخل باشد تا پایان همین دولت قابل دست‌یافتن است.»

نکته

سیر تحولی تولید دارو در ایران

کارشناسان و فعالان حوزه داروسازی در کشور معتقدند که منطقی‌ترین راه با توجه به بودجه و امکانات موجود بومی‌سازی تکنولوژی است، اگرچه ممکن است از لحاظ علمی بتوانیم نوآوری دارو را در داخل داشته باشیم، اما در این صورت خود را ۱۰ سال عقب انداخته و ۵۰۰ میلیون دلار ضرر رسانده‌ایم. آنان تاکید می‌کنند که در پروسه تولید دارو در داخل کشور نیز مواد اولیه از نقاط مختلف دنیا تهیه و ترکیب و فرموله کردن و ساخت آن در داخل کشور انجام می‌شود.

کشور	میزان صادرات به دلار
چین	۷,۴۲۲,۴۶۰,۰۲۵
عراق	۵,۹۹۶,۰۲۸,۶۰۲
امارات متحده عربی	۳,۵۵۹,۳۱۷,۲۰۲
هند	۲,۴۱۷,۸۵۹,۲۹۸
افغانستان	۲,۴۱۶,۹۲۶,۲۹۲
ترکیه	۱,۶۳۹,۵۸۴,۱۶۹
ترکمنستان	۸۵۸,۶۱۸,۸۶۰
پاکستان	۶۴۱,۷۳۳,۷۱۰
مصر	۵۹۲,۹۲۰,۹۶۸
آذربایجان	۴۶۵,۱۹۵,۶۲۶
آلمان	۳۳۵,۲۵۰,۲۵۱
جمهوری کره	۳۳۵,۰۳۲,۳۷۲
فدراسیون روسیه	۳۱۶,۵۹۴,۶۰۶
هنگ کنگ	۲۸۳,۵۷۴,۶۸۳
منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس (سلویه)	۲۶۹,۰۸۹,۱۲۳
تاجیکستان	۲۴۸,۴۸۳,۴۷۰
ویتنام	۲۱۸,۲۷۰,۱۴۱
قزاقستان	۲۰۹,۶۳۹,۴۲۱
ایتالیا	۲۰۰,۶۹۶,۴۲۵
تایوان	۱۸۳,۶۷۰,۴۲۱
عمان	۱۴۵,۸۳۲,۵۷۷
گرجستان	۱۴۱,۱۵۵,۶۹۲
ونزوئلا	۱۲۰,۶۲۶,۲۱۴
جمهوری عربی سوریه	۱۱۴,۹۳۵,۲۵۳
اسپانیا	۱۱۴,۶۵۷,۹۴۲
انگلستان	۱۱۰,۰۷۴,۹۳۱
فیلیپین	۱۰۸,۴۳۸,۸۹۳
ارمنستان	۱۰۵,۵۹۲,۲۸۳
سری لانکا	۱۰۴,۵۴۸,۱۳۶
میانمار	۱۰۲,۰۵۲,۳۲۳

آمارها چه می‌گویند

در حال حاضر ۴۰ قلم دارویی نو ترکیب و ۵۰ درصد داروهای بیوتکنولوژی، نانوداروها و داروهای نو ترکیب و تولید دارو در داخل کشور تولید می‌شود.

سیاست کشور این است که در درجه اول داروهای مورد نیاز بیماری‌های جدید و سخت را در داخل کشور تولید کند.

سیاست‌گذاری کشور این است که در درجه اول داروهای مورد نیاز ۹۶ درصد از بیماری‌ها با تولید داخل پوشش داده شود و داروی چهار درصد از بیماری‌های خاص از خارج کشور تهیه شود.

۶۰ درصد ارز خارج شده از کشور برای چهار درصد دارویی است که به داخل کشور وارد می‌شود و حدود ۴۰ درصد از ارز به داروهای اختصاصی دارد که مواد اولیه آنها از سایر کشورها خریداری می‌شود.

۱۰

یکی از برنامه‌های دولت خودکفایی در تولید دارو است اما تاکنون این امر به طور ۱۰۰ درصدی محقق نشده است. هر چند که به گفته مسئولان وزارت بهداشت این امر تحقق نمی‌یابد، زیرا هیچ یک از کشورهای جهان حتی کشورهای توسعه‌یافته به طور ۱۰۰ درصد تولید دارو ندارند. اما نکته قابل توجه در صنعت داروسازی کشور این است که باید دارای تراز مثبت باشد، یعنی هر گاه توانستیم در زمینه تولید دارو در بخش صادرات از واردات پیشی بگیریم نشان‌دهنده این است که ما در صنعت داروسازی‌مان موفق بوده‌ایم.

۱۵

در زمینه تولید و تامین داروهای خاص هم شرایط ایده‌آل است. در حال حاضر حدود ۵۰۰ هزار نفر در کشور نیازمند داروهای خاص هستند که دولت یک فهرست ۳۰۰ تایی از داروهای مورد نیاز این بیمارها را تامین کرده و در اختیار بیماران قرار داده است که البته برای تامین این نیاز ۲۰ درصد از بودجه دارویی صرف و هزینه می‌شود. این فهرست طبق تفاهنامه منعقد شده سازمان‌های بیمه‌گر، سازمان رفاه و تامین اجتماعی، وزارت بهداشت و مقدار کمی از آن توسط مردم پرداخت می‌شود.

۱۵

دولت برای تامین داروهای بیماران خاص یک هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان در سال ۹۵ هزینه کرده و سهم پرداختی مردم از ۴۵ درصد در سال ۹۲ به حدود ۱۲ درصد در سال جاری رسیده است. یکی از اهداف وزارت بهداشت در دولت یازدهم هم کاهش پرداختی مردم برای تامین همین داروها بود که خوشبختانه محقق شده است. در نهایت اینکه با توجه به حجم پرداختی وزارت بهداشت و سازمان‌های بیمه‌گر، میزان پرداختی مردم از کل مبلغی که دولت تامین می‌کند، چیزی حدود ۴۰۰ میلیارد تومان است.

۶

یکی دیگر از بخش‌هایی که وزارت بهداشت برای تامین داروی بیماران آن اعتبار ۶۰ میلیارد تومانی هزینه کرده حمایت از بیماران بی‌بضاعت است که این تامین اعتبار توسط دانشگاه‌های علوم پزشکی و فواید از تفاهنامه‌های قبلی انجام شده است. خوشبختانه در بودجه سال ۹۶ نیز این پیش‌بینی انجام شده که امید می‌رود با توجه به ارائه لایحه بودجه به مجلس شورای اسلامی توسط رئیس‌جمهوری و تصویب آن در مجلس، برای سال آینده نیز دغدغه‌های برای این بیماران وجود نداشته باشد.

پیشرفت ۴ ساله در تولید و صادرات دارو

پیشرفت چشمگیر یکی از بارزترین نکاتی که در حوزه دارو و تولید آن در داخل کشور می‌توان به آن افتخار کرد این است که در چهار سال اخیر ایران در حوزه تولید پیشرفت چشمگیری داشته است.

واردات دارو کم شد اتفاق مهمی که می‌توان به آن افتخار کرد این است که با افزایش تولید دارو موفق شده‌ایم ارز هنگفتی را که برای واردات دارو هزینه می‌شد، مدیریت کنیم و این یعنی یک روند رو به رشد.

فاصله تا مرحله ایده‌آل صادرات از طرف دیگر با اینکه در بخش تولید شرایط بسیار خوبی داریم؛ اما به دلیل وجود قدرت‌های بزرگ‌تر مانند ژاپن و آمریکا نمی‌توانیم به قطب بزرگی در زمینه صادرات دست پیدا کنیم.

کشورهای منطقه خریدارهای اصلی کشور ما در زمینه صادرات دارو در میان کشورهای منطقه شرایط بدی ندارد. افغانستان، عراق و هند جزء مهم‌ترین کشورهای خریدار دارو از ایران هستند.

کشورهای عربی دارو نمی‌خرند یکی از دغدغه‌هایی که ایران در بخش صادرات دارو دارد این است که کشورهای عربی به دلیل مشکلات سیاسی ای که با ایران دارند خریدار داروهای تولیدی ما نیستند و علی‌رغم آگاهی از بالا بودن کیفیت داروهای ایرانی تمایلی به خرید آن ندارند.

پس از اینکه سیاست‌های دولت در بخش تولید دارو تغییر کرد صادرات دارویی ایران هم در سال ۹۳ رشد چشمگیری داشت و بیشترین میزان صادرات را در مقایسه با سال‌های قبل از آن تجربه کرد. این میزان به ارزشی بالغ بر ۲۰۰ میلیون دلار رسید. این روند همچنان در سال‌های بعد یعنی تا سال ۹۵ هم ادامه داشت. اما نکته قابل‌تامل در این باره آن است که داروهای ایرانی شامل انواع داروهای پیشرفته، بیوتکنولوژی و معمولی می‌شود. این مساله نشان می‌دهد صنعت داروسازی کشور بویا و پیشرفته است. در این راستا طبق برنامه‌ریزی‌های انجام شده، ایران طی پنج سال در بخش صادرات و واردات دارو به تراز مثبت خواهد رسید. سیامک مرصدقی، عضو کمیسیون بهداشت و درمان مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»، از بهبود وضعیت تولید دارو در ایران سخن گفت اما تاکید کرد در بخش صادرات فاصله زیادی با کشورهای دیگر داریم.

قدرت در دست کشورهای توسعه‌یافته در حال حاضر کشورهای اروپایی و آسیایی قدرت زیادی در بخش صادرات دارو دارند. این کشورها سالیانه میلیون‌ها دلار از این طریق درآمدزایی می‌کنند و اجازه ورود کشورهای دیگر را به این بازار جهانی نمی‌دهند.

تأمین مواد اولیه

قیمت دارو در طرح ژنریک در مقایسه با برند بسیار پایین‌تر است. کیفیت دارو نیز به نسبت منابع مختلف، متفاوت خواهد بود، اما باید توجه داشت دارویی بی کیفیت اصلاً تولید نمی‌شود.

داروی ارزان

صنایع دارویی نیز وظیفه دارند دارو را با قیمت ارزان و به طور وسیع در دسترس مردم قرار دهند. کارخانه‌ها تمایل دارند وارد طرح ژنریک شوند و تعاریف سازی دارو را خود برعهده بگیرند.

طرح ژنریک

در برندسازی، تهیه مواد اولیه دارو از شرکت‌های خاص و به صورت انحصاری است، در طرح ژنریک، مواد اولیه از منابع مختلف تهیه می‌شود.

استانداردها

در استانداردهای بین‌المللی دارویی برند با طرح ژنریک تفاوت آنگنانی ندارد و هیچ مرجع بین‌المللی نمی‌تواند خلاف آن را اثبات کند. هر دو داروی طرح ژنریک و برند طبق استانداردهای بین‌المللی ساخته می‌شوند و روی انواع داروها دو نوع آزمایش INVIVO و INVITRO صورت می‌گیرد.

START

طرح ژنریک